

A. POTOČNIK:

Ljubljana.

(Dalje.)

7. LJUBLJANICA IN LJUBLJANSKI MOSTOVI.

a) Ljubljanica.

jubljanica ni ravno velika reka. Ves njen tok od Vrhnike pa do izliva v Savo meri okoli 43 km, vendar je bila že v najstarejši dobi najimenitnejša vodna cesta na bivšem Kranjskem. Vijugasto se je vila že v davni dobi po Ljubljanskem barju, dokler ji ni človeška roka uravnala rednega toka.

Vrhnika (Nauportus) in Ljubljana (Emona) sta bili že v prvem stoletju po Kristu živahni in bogati trgovski mesti, ki sta bili zvezani z mirno tekočo Ljubljanico, po kateri se je vršil ves promet. Zato lahko trdimo, da je Ljubljanica mnogo pripomogla, da je bila Ljubljana že v davnem času eno najvažnejših prometnih križišč. Odtod so izvažali blago na vse strani. S prometom sta pa rasli tudi blaginja in bogastvo Ljubljančanov. Važno opravilo pri tem prometu so imeli ljubljanski čolnarji, ki so bili nekdanji Trnovci. Ljubljanski mestni očetje so dobro vedeli, da jim donaša promet po Ljubljanici precej dohodkov, zato so leta 1092. priredili čolnarjem tekmo ter jim obljubili troje daril, in sicer: tovor vipavskega vina, tri vatle sukna in par nogavic. Za vino sta se potegovala po dva čolnarja, ki sta stala v majhnih čolnih z dvema veslačema. Stala sta vsak na koncu svojega čolna ter z dolgim drogom v roki izkušala eden drugega pahniti v vodo. Kdor je pometal največ nasprotnikov iz čolna v Ljubljanico, je dobil prvo darilo. Drugo in tretje darilo je bilo namenjeno zmagovalcem v veslanju. Ti darili sta viseli nad vodo sedanjega Hradekega mostu. Kdor je prvi priveslal, tisti je dobil darilo.

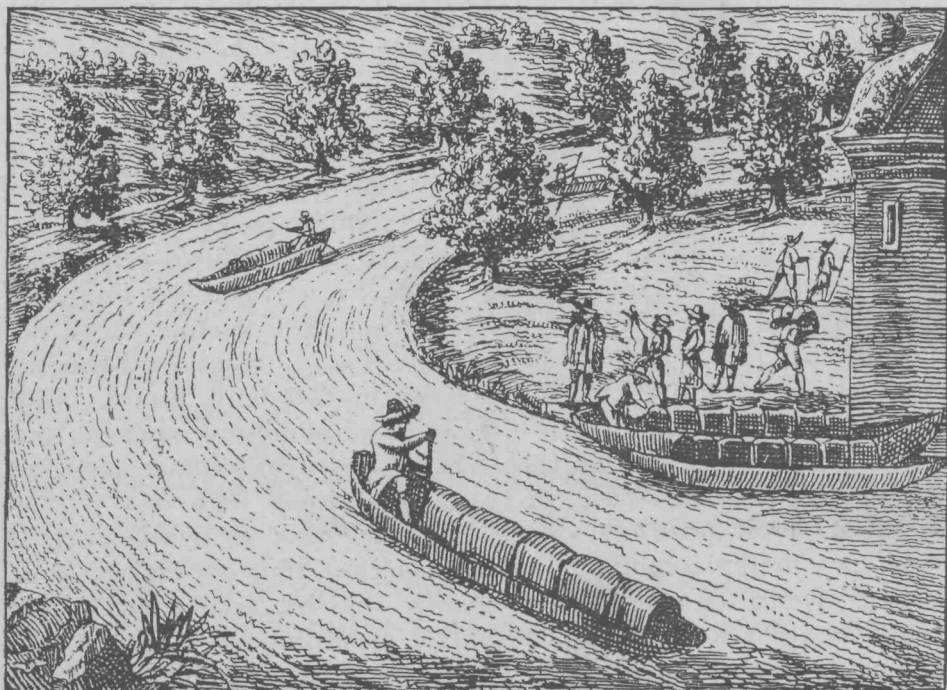
Take zabave so bile še pozneje dolgo v navadi. Leta 1210. so dali napraviti čez Ljubljanico na Bregu prav ozek most iz čolnov. Na eni strani mostu so stali krakovski ribiči, na drugi pa trnovski čolnarji. Na dano znamenje so se zagnali z golimi pestmi drug v drugega. Tovor vipavskega vina je dobila tista stranka, ki je pometala nasprotnike v vodo.

Gotovo tudi ni brez pomena, da je stolna cerkev posvečena sv. Nikolaju, zavetniku ribičev in čolnarjev. Ti so stanovali v prejšnjih časih okoli današnje stolnice. Ko pa je bila l. 1461. ustanovljena ljubljanska škofija, so se ubogi ribiči in čolnarji umaknili v današnje Krakovo in Trnovo. Pa tudi v novem bivališču so posvetili prvo sveetišče, ki je stalo na mestu današnje trnovske cerkve, sv. Nikolaju, kar priča tudi bandero iz leta 1771., ki ga nosijo še dandanes pri pro-

cesijah. Na tem banderu je videti sliko današnjega Brega v ondotni dobi.

Ljubljanski čolnarji so imeli za prevažanje blaga in ljudi male in velike ladje. Velike ladje so bile dolge do 26 m, 5 m široke in 35 cm visoke. Male so bile navadno izdolbene iz enega debla in so imele strehe.

Na obeh straneh Ljubljanice so rasli mogočni hrasti, ki so dajali prijetno senco popotnikom in čolnarjem, obenem pa zadržavali viharje

Vožnja po Ljubljanici v starih časih

in hude sape, ki niso bile ravno nevarne visoko z blagom obloženim ladjam, pač pa so jih zadržavale pri veslanju.

Mnogo raznega blaga, ki je bilo pripeljano po morju v Trst in Reko, so prevažali na težkih vozeh po slabih cestah do Vrhnike. Tu so naložili blago na ladje in ga vozili po Ljubljanici v mesto. Na sedanjem bregu je bila carinarnica, kjer so pregledali pripeljano blago in ga obdavčili. Carinarnica je imela na Cojzovi cesti na mestu sedanje II. deške osnovne šole enonadstropno skladišče, kamor so spravljali zaostalo blago v deževnem času. Pri carinarskem uradu je bilo zaposlenih 30 do 40 nakladalcev, večinoma Krakovcev, ki so jih nazivali fakine ali jekarje. Njih opravilo je bilo nakladanje in razkladanje blaga.

Nobene večje prireditve ni bilo v Ljubljani brez vožnje po Ljubljani. Pa tudi ob lepih poletnih večerih so se Ljubljančani radi zibali v majhnih čolnih po njeni gladini. Leta 1720. so gradili veliko državno cesto z Dunaja v Trst, po kateri so se pomikali z raznim blagom obloženi vozovi. Ljubljanski čolnarji so izgubili zaradi tega obilo služka. Njihovo veselo življenje je pojemale.

Na dan sv. Rešnjega Telesa so napravili čolnarji iz svojih ladij in čolnov most čez Ljubljano, da je mogla po njem šentjakobska procesija na Breg, ker takrat še ni bilo šentjakobskega mostu. L. 1840. je plul po Ljubljani parnik, ki je bil 28 m dolg in 4 m širok; ker so se pa dogajale dostikrat nesreče, so opustili to vožnjo.

Ko pa je leta 1857. zdrdrala železnica iz Ljubljane proti Trstu, je čolnarjenje popolnoma prenehalo. Dandanes še ostajajo ladje na »Jeki« na Trnovskem pristanu, kjer razkladajo drva, opeko in kamenje, ki ga dovažajo iz Podpeči.

Ljubljano so večkrat poglobili, vendar je dostikrat prestopala bregove ne samo zunaj mesta, temveč tudi v mestu. Pri sedanjem Hradskega mostu v hiši Gallusovo nabrežje 1. vidimo še dandanes vdolbeni letnici 1615 in 1777, kar pomeni, da je v teh letih Ljubljana poplaval Stari trg in Breg.

Rjavi hrošč.

*Rjavi hrošč, naš znanec stari,
v mraku spet zlovešč brenči;
vso noč je in drevje kviri,
a čez dan med listi spi.*

*Malokdaj ga solnce zvabi,
da zleti v svetlobni dan,
ker boji se, da ga zgrabi
ptič, ki hrane je željan.*

*Nekaj mesecev preteče,
hrošč življenju da slovo:
vsem dobrotam se odreče
in zarije se v zemljo.*

*Pred poginom še množino
ogrcev tam zaplodi,
ki pod živo ruševino
glodajo na vse strani.*

*Vidiijo se kolobarji,
kjer rastline se suše;
poljedelci in vrtnarji
pa na črva se jeze.*

*Škodo res jim on provzroča,
in zato vsak gospodar
črta hrošča ter naroča,
da ga bije mlad in star.*

*Vendar tudi hrošč na sveti
brez koristi vsake ni:
glejte, ptič skaklja med cveti,
lačen s hroščem se gosti.*

*Kljun njegov pa prizanaša
bubam in gosenkam rad,
da metuljev več okraša
in priljublja nam pomlad.*

Fr. Rojec.

